

VLAAMSE COMMISSIE ONROEREND ERFGOED

ADVIES VCOE 2016|031 VAN 10 MAART 2016

OVER DE VASTSTELLING VAN DE LANDSCHAPSATLAS, DE INVENTARIS HISTORISCHE TUIEN EN PARKEN EN DE INVENTARIS HOUTIGE BEPLANTINGEN MET ERFGOEDWAARDEN 'OUD BOS, KASTELEN EN PARKEN VAN NIEUWENHOVEN, NONNEMIELEN, SPINVELD, TERKELEN, NIEUWERKERKEN EN KORTENBOS IN DE GEMEENTEN SINT-TRUIDEN EN NIEUWERKERKEN', NAAR AANLEIDING VAN DE ADVIESVRAAG VAN MINISTER GEERT BOURGEOIS VAN 12 FEBRUARI 2016

I. SITUERING ADVIESVRAAG

1. De VCOE ontving op 12 februari 2016 een adviesvraag van minister Bourgeois, bevoegd voor onroerend erfgoed, over de vaststelling van de landschapsatlas, de inventaris houtige beplanting met erfgoedwaarden en de inventaris historische tuinen en parken voor het gebied 'Oud bos, kastelen en parken van Nieuwenhoven, Nonnemielen, Spinveld, Terkelen, Nieuwerkerken en Kortebos in de gemeenten Sint-Truiden en Nieuwerkerken'.

Naast de inventarissen werden ook de bezwaarschriften - die in het kader van het openbaar onderzoek werden ingediend - overgemaakt aan de VCOE.

2. Het gebied omvat een oud boscomplex afgewisseld met kastelen en parken van Nieuwenhoven, Nonnemielen, Spinveld, Nieuwerkerken, Terkelen en Kortebos, de hoeven Schorrebos en Casselaer en de Metsterenmolen.

Het gebied maakt deel uit van het buitengebied van Sint-Truiden, op 5 km ten noorden van het stadscentrum. In de omgeving van Nieuwenhoven ligt een vrij groot boscomplex. Dit bos vormt in combinatie met Nieuwenhoven, het middeleeuwse abdijgoed van de Sint-Trudo abdij, de kern van het gebied.

3. De adviesvraag vermeldt verder dat deze vaststelling gebeurt als voorbereiding op een gewestelijk ruimtelijk uitvoeringsplan (RUP Kelsbeek-Nieuwenhoven). De vastgestelde landschapsatlas zal als de inbreng vanuit de onroerenderfgoedsector gelden in dit ruimtelijk planningsproces.

4. Het Onroerenderfgoeddecreet (artikels 4.1.1) voorziet dat de Vlaamse Regering de inventarissen vaststelt. De Vlaamse Regering onderwerpt de vast te stellen inventaris aan een openbaar onderzoek van zestig dagen. Gedurende die periode kan iedere burger opmerkingen of bezwaren formuleren over zogenaamde feitelijkheden. Het openbaar onderzoek liep van 1 december 2015 t.e.m. 29 januari 2016.

Vervolgens wint de Vlaamse Regering over de inventaris en de opmerkingen en bezwaren afkomstig van het openbaar onderzoek advies in bij de VCOE. Dit advies wordt uitgebracht binnen een vervaltermijn van dertig dagen, ingaand de dag na deze van de ontvangst van de adviesvraag.

Daarna kan de minister de inventaris definitief vaststellen en gaan er voor de vastgestelde inventarisitems algemene en specifieke rechtgevolgen van kracht.

II. ALGEMENE BEMERKINGEN

5. In het kader van het openbaar onderzoek werden slechts 2 bezwaarschriften ingediend (1 bezwaarschrift van de deputatie van de provincie Limburg, 1 bezwaarschrift van de Limburgse milieukoepel). De ingediende bezwaarschriften zijn overwegend positief; slechts een beperkt aantal (technische) bezwaren worden geformuleerd. Zo wordt verder ook afstemming gevraagd met het bosbeheerplan voor het provinciedomein Nieuwenhoven.
6. De commissie ondersteunt de opname van het landschappelijk geheel 'Oud bos, kastelen en parken van Nieuwenhoven, Nonnemielen, Spinveld, Terkelen, Nieuwerkerken en Kortebos' in de vastgestelde landschapsatlas. Het betreft een waardevol gebied - met talrijke historische en landschappelijke elementen - waar onder meer het provinciedomein Nieuwenhoven en diverse habitatrichtlijngebieden deel van uitmaken. Grote delen van het gebied hebben de bestemming 'natuur' of 'landschappelijk waardevol agrarisch gebied'.
7. Naast dit landschappelijk geheel worden ook een zevental landschapselementen opgenomen in de vastgestelde landschapsatlas met name de holle weg Kelsbeek, de weg Engelkamp, de holle voetweg Heide, de boswal met laag knotte bomen domein Nieuwerkerken, de domeingrens rond het domein Nieuwenhoven, de visvijvers op de Kelsbeek en het vijvercomplex bij het domein Nieuwenhoven.

De commissie ondersteunt de erfgoedwaarden van deze landschapselementen maar stelt hun individuele aanduiding en daardoor overlappende afbakening in vraag. Deze benadering is in tegenstrijd met het algemene principe om een landschap als één geheel te beschouwen in de landschapsatlas in plaats van elke element afzonderlijk te inventariseren. Door de elementen te zien als deel van een geheel kan de nadruk op hun landschappelijke context en relaties worden gelegd. De landschapselementen kunnen volgens de commissie wel apart beschreven worden in de bijgevoegde beschrijving of apart opgenomen worden in een andere inventaris (houtige beplantingen met erfgoedwaarden of historische parken en tuinen). Deze dienen echter niet als kleine afzonderlijke elementen opgenomen te worden in de landschapsatlas.

Tevens vraagt de commissie verdere verduidelijking over de selectie en over de afstemming van deze landschapselementen met het grotere landschappelijk geheel. De commissie stelt bijvoorbeeld vast dat voornamelijk gefocust wordt op enkele lineaire landschapselementen. Daarnaast worden nog 2 vijvercomplexen vastgesteld in de landschapsatlas.

De commissie vraagt aldus om verder te verduidelijken in hoeverre alle belangrijke elementen in het gebied zijn opgenomen. Zoals vastgelegd in het ministerieel besluit van 17 juli 2015 tot vaststelling van de inventarismethodologie voor de landschapsatlas moet bij de vaststelling het afwegingskader verder gedefinieerd worden. Hierbij moet niet enkel aandacht gaan naar de erfgoedwaarden maar ook naar de selectiecriteria (zoals zeldzaamheid, herkenbaarheid, representativiteit, ensemblewaarde en contextwaarde). Zoals vastgelegd in het ministerieel besluit worden *'de selectiecriteria bijkomend gebruikt om te wegen of een onroerend goed al dan niet wordt opgenomen in de inventaris'*.

8. De commissie merkt verder op dat naast de vaststelling van de landschapsatlas ook de inventaris historische parken en tuinen voor dit gebied wordt vastgesteld. Volgende historische parken en tuinen worden in deze inventaris opgenomen: 1° het kasteeldomein Spinveld, 2° het kasteelpark Nonnemielen, 3° het restant van het herenboerenparkje Schorboshoeve, 4° het kasteelpark Ter Kelen, 5° het kasteeldomein Nieuwenhoven, 6° het

kasteelpark van Kortebos en 7° het herenboerenparkje van hoeve Casselaer.

Naast de opname van deze gebieden in de landschapsatlas worden deze gebieden aldus nog apart opgenomen in de inventaris historische parken en tuinen. Ook hier vraagt de commissie verdere verduidelijking inzake de selectie en inzake de samenhang met de andere inventarissen en specifiek de landschapsatlas.

De commissie benadrukt de noodzaak om in de toekomst te focussen op één geïntegreerde inventaris. Op de website van Onroerend Erfgoed is sprake van één inventaris van het landschappelijk erfgoed die is opgebouwd rond drie belangrijke datasets (de inventaris van historische tuinen en parken, de inventaris van houtige beplantingen met erfgoedwaarde en de landschapsatlas).

Tevens vraagt de commissie verdere verduidelijking over de afbakening van de betreffende historische parken en tuinen. Zo merkt de commissie op dat a) een deel van de afbakening van het kasteelpark Spinveld overlapt met de afbakening van het kasteelpark Nonnemielen, b) de afbakening van het kasteelpark Nieuwenhoven ruimer gaat dan de domeingrens rond het domein Nieuwenhoven en c) bij de afbakening van 'het herenboerenparkje Schorboshoeve' de hoeve Schorreboswinning (een bouwkundig relict) niet is opgenomen (terwijl bij de afbakening van hoeve Casselaer zowel de hoeve als het herenhoeveparkje is opgenomen).

9. En ten slotte wordt voor het gebied ook een inventaris houtige beplantingen met erfgoedwaarden vastgesteld. In deze inventaris worden - voor het gehele gebied 'Oud bos, kastelen en parken van Nieuwenhoven, Nonnemielen, Spinveld, Terkelen, Nieuwerkerken en Kortebos in de gemeenten Sint-Truiden en Nieuwerkerken' - slechts twee elementen opgenomen met name een kapelboom op een kruispunt en een boompoortje bij het kasteel Nieuwenhoven.

De commissie vraagt om deze selectie verder te onderbouwen en wijst in dit kader onder meer naar de diverse waardevolle houtige beplantingen die in de andere inventarissen aan bod komen (o.a. in het kader van de vaststelling van de diverse kasteeldomeinen).

10. Conclusie. De commissie ondersteunt de vaststelling van de landschapsatlas, de inventaris houtige beplantingen met erfgoedwaarden en de inventaris historische tuinen en parken voor het gebied 'Oud bos, kastelen en parken van Nieuwenhoven, Nonnemielen, Spinveld, Terkelen, Nieuwerkerken en Kortebos in de gemeenten Sint-Truiden en Nieuwerkerken'.

De commissie vraagt evenwel voor diverse aspecten (zie hoger) een verdere verduidelijking en onderbouwing.

Een specifiek aandachtspunt is de samenhang tussen de drie inventarissen. De commissie benadrukt de noodzaak om in de toekomst te focussen op één geïntegreerde inventaris van het landschappelijk erfgoed.

Namens de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed,

Michiel Deweydt
Voorzitter